

У Києві на Подолі

Було колись... і ніколи
Не вернеться, що діялось,
Не вернеться сподіване,
Не вернеться... А я, брате,
Таки буду сподіватись,
Таки буду виглядати,
Жалю серцю завдавати.

У Києві на Подолі

Братерська наша воля
Без холопа і без пана
Сама собі у жупані
Розвернулася весела,
Оксамитом шляхи стеле,
А єдвабном¹ застилає
І нікому не звертає.

У Києві на Подолі

Козаки гуляють.
Як ту воду, цебром-відром
Вино розливають.
Льохи, шинки з шинкарками,
З винами, медами
Закупили запорожці
Та й тнуть коряками!
А музика реве, грає,
Людей звеселяє.
А із Братства² те бурсацтво
Мовчки виглядає.
Нема голій школі волі,
А то б догодила...
Кого ж то там з музикою
Люде обступили?

В червоних штанях оксамитних

Матнею улицю мете,
Іде козак. «Ох, літа! літа!

Що ви творите?» На тотеж
Старий ударив в закаблуки,
Аж встала курява! Отак!
Та ще й приспівує козак:
«По дорозі рак, рак,
Нехай буде так, так.
Якби-таки молодиці
Посіяти мак, мак.
Дам лиха закаблукам,
Дам лиха закаблам,
Останеться й передам.
А вже ж тії закаблуки
Набралися лиха й муки!
Дам лиха закаблукам,
Дам лиха закаблам,
Останеться й передам!»

Аж до Межигорського Спаса
Потанцював сивий.
А за ним і товариство,
І ввесь святий Київ.
Дотанцював аж до брами,
Крикнув: «Пугу! пугу!
Привітайте, святі ченці,
Товариша з Лугу!»
Свята брама одчинилась,
Козака впустили,
І знов брама зачинилась,
Навік зачинилась
Козакові. Хто ж сей сивий
Попрощався з світом?
Семен Палій, запорожець,
Лихом не добитий.

Ой високо сонце сходить,
Низенько заходить.
В довгій рясі по келії
Старий чернець ходить.
Іде чернець у Вишгород³
На Київ дивитись,
Та посидить на пригорі,
Та хоч пожуритись.

Іде чернець дзвонкову⁴
У яр воду пити
Та згадує, як то тяжко
Було жити в світі.
Іде чернець у келію
Меж стіни німії
Та згадує літа свої,
Літа молодії.
Бере письмо святе в руки,
Голосно читає...
А думкою чернець старий
Далеко літає.

І тихнуть божії слова,
І в келії, неначе в Січі,
Братерство славне ожива.
А сивий гетьман⁵, мов сова,
Ченцеві зазирає в вічі.
Музика, танці і Бердичів.
Кайдани брязкають... Москва.
Бори, сніги і Єнісей...
І покотились із очей
На рясу сльози... Бий поклони!
І плоть старечу усмиряй.
Святе писаніє читай,
Читай, читай та слухай дзвона,
А серцеві не потурай.
Воно тебе в Сибір водило,
Воно тебе весь вік дурило.
Приспи ж його і занехай
Свою Борзну і Фастовщину,
Загине все, ти сам загинеш.
І не згадають, щоб ти знав...
І старець тяжко заридав,
Читав писаніє покинув,
Ходив по келії, ходив,
А потім сів і зажурився:
«Для чого я на світ родився,
Свою Україну любив?»

До утрени завив з дзвіниці
Великий дзвін. Чернець мій встав,

Надів клобук, взяв патерицю,
Перехрестився, чотки взяв...
І за Україну молитись
Старий чернець пошкандибав.

[Друга половина 1847,
Орська кріпость]

Чернець — Палій (справжнє прізвище Гурко) Семен Пилипович (нар. в 40-х рр. XVII ст.— пом. 1710 р.), білоцерківський (фастівський) полковник, один із ватажків визвольної боротьби на Правобережній Україні проти шляхетсько-польського гніту в кінці XVII — на початку XVIII ст. Чинив опір зрадницькій політиці Мазепи, за що той домігся його заслання до Сибіру. Коли розкрилася зрада Мазепи, Петро I повернув Палія з заслання, і він брав участь у Полтавській битві. Ченцем Палій не був, а лише похований у Межигірському монастирі. У поемі «Чернець» Т. Шевченко використав одну з легенд про Палія.

1. *Єдвабн* (єдваб) — коштовна шовкова тканина
2. *А із Братства...* — тобто із Братського монастиря, де містилася Києво-Могилянська колегія (бурса).
3. *Вишгород* — село між Києвом і Межигір'ям (тепер місто, районний центр Київської області).
4. «*Дзвонковая* — криниця прозивається недалеко од монастиря». (Прим. Т. Шевченка).
5. *Сивий гетьман* — зрадник Мазепа.